DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS
DE
EMPYEMATE.
QUAM
FAVENTE TRI-UNO NUMINE
Auctoritate Magnifici D. Rectoris,
JACOBI VALLAN,
M. D. Praxeos & Inſtitut. Med. Profeſſoris Ordinarii,
NEC NON
Ampliſſimi Senatus Academici Conſenſu, ac Nobiliſſimæ Facultatis MEDICÆ Decreto,
PRO GRADU DOCTORATUS
Summiſque in MEDICINA Honoribus ac Privilegiis ritè ac legitimè conſequendis,
Publicæ diſquiſitioni ſubjicit
JOANNES DE WALL, AMSTELO-BAT.
Ad diem 19. OCTOB. *horis locoque ſolitis.*

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiæ Typographi, cIↄ Iↄc xci.

Conſultiſſmo Spectatiſſimoque VIRO,

D. JOANNI HEYCOOP, J. U. D. Amſtelodami rerum maritimarum prætori indefeſſo cognato ſno ſumme honorando.

Reverendis Pietate & Eruditione conſpicuis Viris

D. JOANNI OJERS,
D. ADRIANO van WESEL,
Eccleſiæ, quæ Chriſto Amſtelodami Colligitur Paſtoribus fideliſſimis, facundiſſimis, cum honoris cultu venerandis.

D. PETRO de VRIEST,
gnaro gnavoque Pharmacopęo, multis rationibus amico.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

Hanc Diſputationem inauguralem inſcribit & conſecrat

JOANNES de WALL.

Auct. & Reſp.

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

EMPYEMATE.

§. I.

NOn raro contingit, ut nomina tum morborum, tum aliarum rerum ambiguitatem contineant; (de quo apud logicos & rhetoricos ex profeſſo docetur) producantque ſic ſophiſma & perverſum de re conceptum, quod varie contingit, vel enim vox eadem plurium rerum ſignificationem comprehendit, vel eadem res plurimis & diverſis verbis exprimitur. Nonnunquam genus ponitur pro ſpecie & contra: ut affectus ſoporoſus pro apoplexia: & alvi fluxus pro diarrhæa: è contra venenum & peſtis pro quovis malo. Nos ergo pro Diſputatione Inaugurali de Empyemate tractaturi, quid per dictam vocem (ſatis alias ambiguam) intellectum volumus, antequam de re ipſa agamus, in anteceſſum explicabimus.

§. II. Empyema eſt vox ex duabus conflatà nempe à præpoſitione ἐν in & nomine ſubſtantivo πύον pus (belgicæ etter) denotante, quæ iterum à themate πύθω, putrefacio: quia pus à quadam materiæ putrefactione, hoc eſt in ſubſtantiam pus dictam converſione, oritur.

§. III. Ex his patet Empyema eſſe collectionem puris, ſed abſque aliqua ſtipulatione partis in qua: ſic apud varios auctores ſumitur ex. gr. *Hippocratem lib.* 3. *popul. ſect.* 3. *de conſtitutione peſtilenti nota mihi* 30. *Plurimis igitur abſceſſus ad ſuppurationem contigerunt:* ubi in Græcis habetur ἐς ἐμπυήματα ξυνέπιπτον: Sic poſtea *nota* 44. *qui quidem horum abſceſſum feciſſent, per ſuppurationem aut per alvum ſolvebantur*: Quo in loco habetur διὰ τοῦ ἐκπυήματος.

§. IV. Dictum nomen aliquando fuiſſe generaliter ſumptum, pa-

tet ergo tum ex his, tum ex Etymologia : uſus tamen obtinuit, ut nunc tantum pro collectione puris in thoracis cavitate ab omnibus habeatur: imo in pulmonibus, aliiſque thoracis partibus ſuppuratio licet fiat; non tamen nuncupatur Empyema, niſi materia jam effuſa.

§. V. Dicta in pectoris cavo collectio à quibuſdam nominatur abſceſſus thoracis, ſuppuratio pectoris, collectio puris in cavo thoracis, ἐκπύημα, διαπύημα, ἐμπύημα, & apud nos belgas, etter of ſweering in de hollighcyd van de borſt.

§. VI. Talem morbum etiam nunc dari non eget probatione, cum adeo manifeſtum ſit, ut tyrones medicinæ id ſciant, adeo enim experientia & αὐτοψία in hoc frequens. Suo tempore ſæpius hunc vidit affectum *Hipp.* non enim alias dixiſſet, *Aph. 27. lib. 6. qui pus thorace colligunt, ſi pus confertim effluxerit, omnino moriuntur.*

§. VII. In hoc ergo morbo locus affectus, pectus eſt: media ſc. illa cavitas, quam coſtæ, vertebræ, Sternum, membrana pleura conſtituunt & claudunt: nobilis locus ſane propter contenta, cor & pulmones, æſophagum, aſperam arteriam &c.; quibus inſervit continendo, conſervando, motumque ad reſpirationem procurando, ac ita ſpiritus vitales (antiquis dictos) reficiendo.

§. VIII. Partem affectam eſſe (uti diximus §. 7.) pectoris cavum, ex obſervationibus liquet: ſic *Ab. Werner, apud Schenkium fol. 239.* invenit totam mortui ex Empyemate ſtudioſi cavitatem pectoris pure pleniſſimam, ita ut vix exigua portiuncula pulmonis videretur.

Et ne nimis in aliorum obſervationibus hærere videar (auctoribus relictis) addam unam ex propriis. Cum enim quinque annorum cujuſdam curioſiſſimi fabri argentarii filiolam aperui, utramque cavitatem reperi pure repletam, adſtante expertiſſimo medico *D. Quina* Amſtelodami practico feliciſſimo.

§. IX. Forſan alii, quibus plus otii ratiocinatione potius, quam obſervatis, vel utraque via, probari vellent, partem affectam eſſe cavum thoracis; verum id forſan incertum, ſaltem ſuperfluum: ubi enim rerum teſtimonia adſunt non opus eſt verbis: ſi tamen iis delectatur quis, fluctuatio, pondus & quandoque extenſio pro eo militant.

§. X. Videndum jam ex quibus cognoſcitur Empyema. Quæ id indicant, ſigna medicis vocantur.

Illa autem affectum vel imminere oſtendunt, vel eum jam eſſe præſentem manifeſtant.

§. XI.

§. XI. Imminentis vel futuri Empyematis ſigna ex variis fontibus ſumuntur, imprimis à cauſis, & Symptomatibus quæ patitur æger.

§. XII. Cauſas quod attinet, ſi illæ præceſſerint, ex quibus facile ſuccedere poteſt Empyema, aut cujus vi in aliis ſæpe excitatum fuiſſe conſtet: ſane id metum incutit de affectu imminenti: quænam autem illæ cauſæ ſunt in ſequentibus explicabitur. §. 18. & 19.

§. XIII. Quo ad Symptomata, conqueruntur ægri de dolore lateris poſt pleuritidem & aliam pectoris inflammationem idoneis remediis non cedente, cum febri continua intenſiore: rigor adeſt, qui antea non adfuit: reſpiratio difficilior: mutatio acuti doloris in pondus quoddam.

Conqueruntur etiam poſt anginam & cæteros morbos non perfecte Curatos, de reſpiratione difficiliori & cæteris, dictis ſymptomatibus.

§. XIV. Phænomena ſeu ſigna jam confirmatum empyema denotantia, majoris molis ſunt: omnia jam dicta graviora proveniunt: tuſſis frequens vel potius tuſſiendi cupiditas nec tamen quicquam exſpuunt: ut *Hipp. prænotionum f.* 405. *ed. Corn. dicit. tuſſiendi promptitudo adeſt & nihil memorabile exſpuunt & pag.* 435. *qui ſuppurati fiunt, maxime ex pleuritide & peripnemonia nihil memoratu dignum exſpuunt.* Quod & *Stegius* & alii confirmant: Pulſus rarior & P. N. frequentior: febris lenta partim putrida partim hectica, quæ exacerbatur horis veſpertinis: languores ut *Willis dicit pag.* 119. *partis* 2. *pharmaceutices rational.* & tandem animi deliquia *Hipp. de locis in homine fo.* 76. *Corn.* vigiliæ adſunt immoderatæ & totius inquietudo; moleſtiam parit corporis commotio; gravitas pectoris ſentitur, & fluctuatio materiæ: Appetitus eſt proſtratus, nam cibos non appetit ut *Hipp. lib. prænot.* ait. ſicq. totum corpus emaciatur, attamen ſitis adeſt: ſudores frequentes id eſt continuos, non ſemper copioſos exſpecta, maxime etiam nocturnos, tamen inutiles id eſt ſine levamine: tandem ſæpe ſputum proferunt purulentum, fætidum & ſanioſum ut *Card. apud Schenk fol.* 238. obſervavit: oculi ſunt cavi: maxillæ rubent, *Hipp. prœnot. fol.* 405. *Riverius* addit tres horas a paſtu: ungues curvantur: pedes tumeſcunt & circa corpus (*Riverius* circa pectus) puſtulæ erumpunt *Hipp. prænot.* quo loco addit calorem digitis præcipue ſummis ineſſe.

§. XV. Aliquis fortaſſe mihi objiciet, me tot ſigna protuliſſe non

 patho-

pathognomonica, ſed potius communia: reſpondeo, nullum hic exiſtere pathognomonicum: aggravatio autem dictorum Symptomatum ſufficit: & omnia iſta communia ſimul, aut plurima, ſi adſint, habentur pro pathognomonico, quod & in aliis locum habere conſtat affectibus V. Gr. fractura cranii, cujus etiam nullum certum pathognomonicum, niſi plurima communia.

§. XVI. Non ſatis eſt ſigna attuliſſe, ſed magnæ conſiderationis eſt, ut inter morbum & morbum ipſi cognatum differentia innoteſcat: de ea autem ſic agendum.

Confundi poſſet cum vomica pulmonis; ab ea vero differt, quod vomica ſine febri & phlegmone, ſine tuſſi immani & ſputo, imo abſque ulla ſupicione & imminentis empyematis ſignis producatur; patiens quandoque ex improviſo, rupta vomica, interimit. *Will. & Tulp. obſ.* id non in Empyemate.

Ab hydrope pectoris difficile ſatis diſtinguitur, phænomena in multis concurrunt, attamen remiſſiora ſed diuturniora ut *Hipp.* 2. *de morbis* ait & *Riv. obſ.* 88. *cent.* 1. non ita poſt anginam, peripneumoniam vel pleuriſin oriri ſolet; neque febris affligit *Fern. path. lib.* v. *c.* XI.

A phthiſi vix etiam dignoſci poteſt, dum omnia Symptomata conveniunt, ni conſideres abſentiam ponderoſitatis & fluctuationis, ut & tempus durationis ſecundum *Hipp. Sect.* v. *aph.* 15. *empyi qui intra quadraginta dies non expurgantur tabifici fiunt.*

Quomodo ab apoſtemate diaphragmatis, lienis, Hepatis & ventriculi differat, videas apud illos qui de iis ex profeſſo ſcripſere, facile id ſciunt, qui horum ſigna norunt.

XVII. In cura etiam magni momenti diſtinguere differentiam loci. (in quo ſc. latere.) Si in uno latere vix decumbit æger, pondus puris premit mediaſtinum, tumque in altero eſt cenſendum eſſe empyema, calor in ægro latere ſentitur, ideoque ſi calor & pondus in utroque latere ſentitur, utrumque latus eſt affectum, aliquando dolet cum tangitur. *Hippocrates* jubet linteum madidum applicare, ubi citius ſiccabitur, ibi pus latet quia ut *Hipp. aph.* 39. *S.* 4. *dicit qua in parte calor aut frigus, ea morbus latitat.* ubi vero tumor apparet, ſive ſit in uno ſive in utroque latere, ibi ſuſpicio habebitur.

§. XVIII. Nunc ad cauſas progrediamur, cauſam enim ſcire eſt primus gradus ad ſanitatem; proinde recte *Galenus lib.* 3. *c.* 1. *de Comp. Med.*

Med. ſecundum loca : Medicus omnino adniti debet , ut ſciat quæ, qualis & quanta ſit cauſa , & ubi ea maxime dominetur , ut videlicet curationem convenientem unicuique faciat.

XIX. Multæ dici poſſunt Empyematis cauſæ , ſed vario reſpectu ; ponamus aliquem plethoricum incidiſſe , ob frigidum potum poſt calefactionem , in pleuritidem , ex ea ob neglectam V.S. in Empyema , tunc ſane plethora poſſet dici cauſa , poſſet & accuſari pleuritis, poſſet & omiſſio venæ ſectionis, potus frigidus , & *calefactio* , non tamen (ut dictum) omnes eodem modo : hinc ergo cauſæ aliæ dicuntur internæ aliæ externæ, aliæ procatarcticæ &c. de omnibus ſic agere eſſet nimis prolixum , nec etiam neceſſarium , cum Empyema ut plurimum alias ſequi ſolet affectiones, pleuritidem, anginam, vulnus &c. de quorum cauſis propriis capitibus tractant auctores , unanimiter eo redeuntes, ut accuſentur plethora & cacochymia, cujus cauſæ res non naturales dictæ , præcipue ſi exceſſus in hiſce contingat , quas in cura attingemus.

§. XX. Cauſa Empyematis hic maxime conſiderandæ, ſunt antecedentes & conjunctæ : antecedens eſt morbus prægreſſus V. Gr. angina, phthiſis , peripneumonia , vomica , vulnus vel alio modo vas vel vaſa rupta &c.

Conjuncta cauſa eſt collectio puris in cavitate thoracis.

§. XXI. Cauſis & ſymptomatibus enarratis perfecte, dari poteſt definitio, quæ tum ſigna & cauſam includit. Dici ergo poteſt, quod Empyema (ut vox hodie ſumitur) ſit reſpiratio difficilis cum cupiditate tuſſiendi, expuitione quandoque purulenta, febri lenta , hectica & continua ponderoſitate ſupra diaphragma ex purulenta materia in cavo thoracis effuſa , orta.

§. XXII. Pauci ea methodo definiunt Empyema , & potius dicunt ſimpliciter, eſt collectio puris in cavo thoracis : placuit tamen nobis hic ſigna maxime notatu digna & frequentia numerare loco unius pathognomici , quod in hoc morbo non dari dictum.

§. XXIII. Ut plurimum contingit , quod non contentus ſit vulgus, accedente medico , quamvis ſeſe navare operam ſpondeat ; ſed exſpectat, ut inſtar Dei eventum ſeu exitium morbi prædicat, in ſuper ut tempus durationis, id eſt quo tempore longo ſc. an breviori, & una quo modo morbus terminabitur, proponat : ſane Medicus ſi modo ſit attentus & prudens , multum hic poſſe efficere, famamque ipſius inde augeri , extra litem habemus. XXIV.

§. XXIV. Antea dividimus Empyema in imminens & conſummatum, neceſſe eſt, ut ratione ordinis, prognoſtica primo imminentis, deinde conſummati proferamus.

§. XXV. Ad prognoſtica imminentis Empyematis ſtatuendum, ſi non curetur, aggravantibus ſymptomatibus, quotidie tandem in confirmatum deflectere.

Si ergo dicta ſymptomata dolor, tuſſis, febris &c. *Vid.* §. 12. idoneis remediis non cedant, ſignum eſt ex imminenti tranſire in præſens & conſummatum.

§. XXVI. Cum nunc tandem ad pertinax genus mali ſc. conſummatum Empyema ordo nos duxit, videamus, quid de eo in prognoſi ſit ſtatuendum.

1. Empyema *ex ſe* in omni ſexu ætate & cæteris circumſtantiis cenſendum malum.

2. Ratione cauſæ, Empyema à *Phthiſi* ortum majoris eſt momenti, præcipue hæreditaria & conſummata.

3. *Ab augina* non ita periculoſum, ac à Phthiſi.

4. *A peripneumonia* periculoſius, facile enim in phthiſin tranſit.

5. *A vulnere* ratione loci differt, ſi enim locum obtinet in qua paracenteſis poni ſolet, aut unde facilis evacuatio, minoris eſt periculi: v. gr. ſi ad appendices diaphragmatis, inde enim facile evacuatur.

6. *Ratione partium* ſimul læſarum, pulmonum ſc. vel mediaſtini vel æſophagi, majus periculum portendit, continuo enim nova etiam ſtillat materia in cavum pectoris.

7. *In Diſpoſitione corporis* cacochymica habebitur deterius, quam in plethorica pura.

8. Quo urgentiora ſunt *ſymptomata*, eo magis lethale: I. ſi igitur tuſſis ſit moleſta adſtante aſthmate vel orthopnéa, ſi febris non deſierit: ſi animi languores & diliquia proveniunt malum.

II. Si ægri non quieſcunt, vigiliæ adſunt, delirant & jactant corpus, ingentes dolores percipiunt, malo eſt.

III. Si nec ſitiunt nec appetunt, corpus emaciatum ſit in totum cum facie Hippocratica, narium flatus adſit, curationem intendere non opus eſt.

IV. Sudores frigidi circa caput, extremitates frigidæ, fætidum ſputum & poſtea retentum, ut *Hipp. in coacis* ait; Empyici melius habentes, & qui fere expurgati videntur, ſi ſputum fætidum excernant, cum

recidiva

recidivæ intereunt: & ſi ſpecillum à pure ut ab igne coloratur, inter funeſta recitat ſigna: cum vero diarrhæa ſupervenit extra ſpem & mali eventus eſt curatio.

§. XXVII. Non ſolum ad prædicta, ſed quo ad locum affectum erit prognoſis: verum in ſiniſtro latere eſt deterius ut *Riverius* teſtatur; ſed præterea ſi in utroque latere ſimul, ut *Riverius Cap. de Empyemate* dicit, ad ætatem etiam, ut & temperamentum, tempus anni &c. eſt attendendum, ut ſecundum hæc cura inſtituatur vel relinquatur; ideoque ſi patiens præter fatalia ſigna jam obſervata ſit decrepitus vel temperamenti frigidi & pituitoſi, Hyberno tempore, periculum non ſolum in curatione, ſed in vita eſt.

E contra ſi omnia melioris ſint notæ; validis ſc. viribus, non urgentibus ſymptomatibus, ſi evacuatio ſit ſatis copioſa, ſalus Sperari poteſt.

§. XXVIII. Vidimus eventum, tempus jam declarandum; ſolent enim non tantum quærere an evaſurus ſit æger, ſed an diuturnum erit malum: reſpondemus, diuturnum plerumque eſſe Empyema, non tamen in omnibus æquè: alii ante quadrageſimum diem, quod breve eſt liberantur, & hoc per Sputum, alioquin in tabem degenerat, ut noſter ingenioſus obſervator *aph.* 15. *Sect.* 5. confirmat, quæ degeneratio iterum longum morbum indicat.

§. XXIX. Famam medico conciliat & utile, ſi prænoſcat modum eventus: quo ad modum; ad ſalutem vel ad mortem terminatur.

Qui ad ſalutem; liberantur arte vel natura empyi:

1. *Per anacatharſin* quod apud *Gal. ſexto de loc. aff.* 4. *videtur.*

2. *Per urinas* apud *Gal. loco citato*, & quod *Clariſſimus Med. Doct. Profeſſor J. Munniks in diſſertatione de Vriuis pag. mihi* 73. teſtatur; dicens: ſi pus conſpiciatur in urina hominis Empyemate laborantis, bonum ſignum eſt, ac futuram ſanitatem prænunciat.

3. *Per alvum*: ut *Hipp. lib.* 2. *de morb. Cap. de ſuppurato ex* Empyemate, refert: Sæpe (dicens) enim prorumpit ad alvum, & ſtatim melius habere ſibi videtur; ubi ab anguſta ad ampliorem regionem devenerit. Explicatio horum, apud auctores ut Sanctor &c.

4. Per abſceſſum ut *Do. Tulpius* curioſiſſime recitat, de quadam ſponſa liberata per apoſtemate ſubaxillari & poſtea apoſtemate circa umbilicum.

5. Tandem notum eſt Empyema curatum fuiſſe aperatione thoracis,

cis, quæ iterum natura vel arte producitur; ſic natura refert *Schenk. fo.* 274. apertum fuiſſe pectus Pueruli, ſola (tantum una vice) applicatione theriacæ, quod alias tamen rariſſimum.

Si vero arte aperitur paracentheſis dicitur, cui & auctores abundanter conſentiunt: ut ex *Fab. ab aqua pend. & ipſo Sene Hippocrate* conſtat; quam & nos ſæpius vidimus.

Videamus nunc quo modo, terminetur ad mortem 1. *per ſuffocationem Gal.* 4. *de locis aff. c.* 7. inquit, *quibus ob magnam puris copiam totus thorax in reſpiratione attolliur, celerrime ſuffocantur.*

2. *Per Syncopen* pereunt: non raro pus ad cor delatum per Syncopen interficit: quod *Hipp.* videtur velle, dicens *aph.* 8. *ſect.* 7. *a tuberculi introrſum eruptione exolutio, vomitus & animi defectio gignitur,* quod *Heurnius* elucidat exemplo cujuſdam piſtoris, cui hepar in pus abierat & licet ex vomica rupta immediate per venam pulmonalem & in abſceſſu hepatis per cavam in cor irruit, ſicque mortis cauſa ſane ex Empyemate idem contingit, licet non adeo ſubito & vias adeo patentes.

3. Aliquando tranſit in *tabem*, ſi Empyema poſt quadrageſimum diem non expurgetur ut dictum.

§. XXX. Habes quæ obſervata ſunt in ſchola medica, ſed erunt forte qui rogent modum, quo omnia illa producuntur.

Non dubitandum, quin ex morbis ante enumeratis Vid. §. 18, 19, anginâ & cæteris induci poſſet Empyema, hoc eſt collectio puris in cavitatem thoracis; cum tot obſervata id confirmant: ſed tamen ſunt nonnulli ſolliciti de viis, ad quod alii reſpondent recte, perſpirabile eſſe Corpus, & ſi non patentes, ſaltem latentes plures eſſe vias, per quas angina &c. eo mittant.

Et ut hic aliquid de iis addamus. 1. *Anginam* vias quærere ſtatuo per aſperam arteriam, & deſcendere in bronchia, unde quandoque ſi magna ſimul id fiat copia ſuffocetur æger, ad hoc pertinet *aph.* 10. *ſect.* v. *qui anginam effugiunt, iis in pulmonem vertitur, & intra ſeptem dies intereunt, quos ſi evaſerint ſuppurati fiunt.* Quandoque minori copia deſcendit, illicque hærens difficilem inducit reſpirationem, & exoneratur tandem per poros membranæ pulmonis in pectus: vel per vias efficitur aut ignotas aut mediântibus glandulis de quibus & ſtatuitur in expoſitione catharrhi n. 4.

2. Quod ex *peripneumonia & pleuritide*, intus rupto abſceſſu, contingit; pus eo dum ruit explicatione non eget.

3. A

3. A *Phtiſi* vero duplici modo fit, vel tranſudatione, ut de angina dictum, dum pori pulmones ob mollitiem & pondus puris adeo patuli ſunt facti, ut facile tranſmittant id, ex quo Empyema efficitur, Secundo cum per acrimoniam puris pulmonum membrana adeo eſt exulcerata, ut commode illuc manare valeat; de quibus dubitare nequit, qui injectiones amaras per vulnus pectoris injectas, tuſſi excretas novit: imo niſi fidem derogemus viris fide dignis & in praxi conſummatis turundam per tuſſim ore rejectam, negligentia & oblivione chirurgi in vulnere relictam, ut Tulpius, & alii recitant.

4. Quomodo a *catarrho* materia in cavitate thoracis eſt congeſta maxime & varie contendunt; alii ob perſpirabilitatem, vel latentes vias, dum omnia in corpore humano nondum ſint cognita: & ſecus membranas deſcendere arguunt; At lympham nunc in glandulis capitis & faucium Hærere, perque eas ſecerni, mox ſecretione illic ſuppreſſa vel ceſſante, materiam ſecerni in pectore aliiſve locis non video quid obſtet.

5. *Vas* quocunque modo *ruptum*, duplici modo efficit ſuppurationem pectoris; vel enim cadit immediate cruor in capacitatem pectoris ex vulnere, vel mediante apoſtemate ante producto V. Gr. inter membranam pleuram & muſculos intercoſtales.

Nunc videamus quomodo ex dicta cauſa, collectione ſc. puris, recitata ſymptomata oriri debent.

Tuſſis cupiditas producitur, cum vel ipſum pus vel exhalationes acres a pure fætido ortæ pulmones & diaphragma & pleuram infeſtent & irritant.

Febris continua æque neceſſe ſequitur, cum materia ſumme moleſta partibuſque Spiritui vitali dicatis proxima, per ſanguinis etiam circulationem nonnullæ portiunculæ putridæ circumvehuntur, ſanguinique permiſcentur: & ſic *lentam & putridam febrem procurant*: inſuper exhalationes & nimius calor continuo cordis ſubſtantiam infeſtantes & exſiccantes *hecticam* producunt: *Veſpertinæ* ſunt tamen 1. quia pleræque febres & morbi chronici inſtante nocte exacerbantur; ratio quare, a cæli conſtitutione, Solis ſc. abſentia deducunt, ſed id Philoſophis relinquimus. 2. quia de die plus ſe movent, fatigant, & alimenta aſſumunt, ſicque veſperi vires minores. 3. Ob ſomnum, tunc reſpiratio non ita fit, nec ſecretiones; nihil evacuatur: omnes enim ſomnus ſupprimit excretiones; ſudore excepto:

 hinc

hinc vero *languores* proveniunt, dum ex pravo ſanguine non ſeparentur apti Spiritus, quo ineptiores adhuc, eo magis *animi deliquia* hic redduntur, & quia febres illæ inordinatum & continuum motum ſanguinis producunt, Spiritus animalis acrior generatur; quis jam non videt exinde oriri debere *vigilias*, dum continuo movetur ſanguis in ordinatus, & Sp. continuo ſeparantur acres, & ſtimulantes unde *deliria*: proinde labefactantur membra: nullibi decentes fiunt ſecretiones liquorum & ſanguine, ideoque non in ventriculo menſtruum, quis dico non percipiet hinc anorexiam ſeu *apetitum proſtratum* produci? cum vero ex febri & acrimonia Humidum conſumitur, & acris redditur ſanguis & lympha, *Sitis* maxime oritur. Quare nunc *corpus emacietur* non eget longa explicatione, ex ante dictis ſatis enim clarum; nec ſeparatio menſtrui ventriculi, nec præparatio, nec propulſio chyli, nec ſanguificatio recte fit. Sudores in declinatione febrium ſuccedere ſolent, cum febres hic, ut dictum veſpertinæ, non mirum, ſi *nocturni Sudores*, ea declinante.

Debilitato corpore humores quidem deferuntur ad loca, ubi partibus apponi ſolent in nitritione: ſed quia hæterogeneæ non apponuntur, ſed acriores, ſtumulant ad excretionem organa ſudoris ſecretioni dicata, non mirum ergo ſi ſine levamine.

Oculi ſunt cavi & tempora collabaſcunt, *ungues curvantur*, ratione penuriæ ſucci alimentarii; ſic enim muſculis tum oculorum, tum digitorum conſumptis, cute tantum teguntur oſſa.

Digitorum apices infeſtantur calore, forſan ob multa exilia vaſa, ac proinde ſanguis ibi pro tempore retinetur; ſaltem in infantibus pulſus illic percipitur vehemens, ubi vel minimum febrilis.

Maxillæ rubent, tres horas a paſtu, quia poſt novum nutrimentum, major calefactio totius fit; ideoque per conſequens in maxillis rubedo, quæ proinde major ibi patet, quod Sp. animalis propius terminatur ob multifarias & obſtructas vias & raritatem cutis in maxillis.

De pedis tumore, nulla alia eſt ratio, quam viſciditas ex non ſatis elaboratis ſuccis progenita, & proinde imminutus calor, tandem cachexiæ & leucophlegmatiæ principium, in cujus affectus tractatione, illa ab auctoribus plenius explicantur.

In circumferentia vel circa pectus erumpunt *puſtulæ*, ob præternaturalem calorem & ob malam fermentationem in *Glandulus Subcutaneis*, continentibus viſcidam & acrem lympham.

Sym-

Symptomatum explicationem per cauſas, quantum anguſtia chartæ & ſcopus admittit, abſolvimus; reſtat ut eadem methodo progoſtica repetamus.

De imminenti, ex ſe ſatis clarum, cum gradu tantum differant *imminens* & conſummatum Empyema §. 24.

1. Empyema *ex ſua natura malum* eſſe, quis miratur, dum partes principes exinde patiuntur, imo corrumpuntur.

2. *A phtyſi* ortum magnæ conſiderationis eſt, dum pulmones non facile permittant conſolidationem ob continuum motum & raritatem ipſius ſubſtantiæ: ſicque continuo de novo fluit materia purulenta in cavum thoracis.

3. *Ab angina* non adeo malum, ac a phtyſi, pulmones enim non ita affecti, ideoque Empyema ex phtyſi ortum deterius.

4. *A peripneumonia* gravius vide §. 11.4.29. ſæpe etiam prius membrana pulmonum ſuppurata & exulcerata eſt.

5. Quod *de vulnere &c.* dicitur ex ſe ſatis clarum, ideoque explicationem omittimus.

6. Quod & de partibus ſimul læſis dictum velim.

7. *In diſpoſitione plethorica* non ita grave quam cacochymica, quia facilius eſt tollere plethoram quam cacochymiam, ex quibus tamen cauſis morbus fovetur, & puri ſuppeditatur materia.

8. Quo ad Symptomata, non mirum corpus labefactatur continuis infeſtationibus, ſc. tuſſi, febri &c.

Ægri *non quieſcunt, &c.* illa 1. ut cauſam conſideramus, quia ſic magis magiſque debilitatur æger 2. ut ſignum, quia ſignificat Spiritus & ſanguinis defectum, acrimoniam & in ordinatum motum.

De ſiti & *appetitu* proſtrato clarum, nam non ſitire, ubi ſitis cauſæ adſunt, notat mentem laborare: non appetunt, quod menſtruum, ut ante dictum non ſecernitur; deinde Spiritus animales deficiunt, & vere facultate proſtrata: *Corporis emaciatio* ſequitur chilificationem læſam ut §. 25. in explicatione diagnoſtica ubi & de conſumptione muſculorum oculorum &c dictum: *narium flatus* ſignificat diaphragma non libere, ut ante, moveri ob copiam materiæ &c; ut & aëri liberum acceſſum & receſſum per pulmones denegatum, ut in aſthmaticis & moribundis clarum, inde ſatis patet curationem intendere non opus eſſe.

Sudores frigidi malum, ſic extremitatum frigiditas, quod ipſæ ani-

culæ norunt; ſignificant enim ſanguinis & ſuccorum fermentationem & circulationem ſuffocatam: *Sputum fœtidum*, ſpecillum quod tingat, ſignificat maximam materiæ corruptionem, a qua pulmones dum eos tranſit, afficiuntur; itidem & ſanguis, dum portio ad eum defertur, de quo §. 25. n. 3. *Retinetur pus ob defectum* virium, vel materiæ craſſitiem, vel vias non ſatis apertas, quod ſane malum eſſe, (cum jam omnis curatio in evacuatione illius materiæ conſiſtat,) quis non videt?

Diarrheam eſſe faſtidioſam ex ſequentibus ſatis notum; mox enim (ea apparente) ſputum retinetur, quod in aphtis videre eſt, quæ Diarrhæa orta, evaneſcere ſolent: deinde nihil magis corpus debilitatum & ſucco nutritio ſpoliatum, debilitare poteſt.

Eis advenit propter ſerum forſan & pus acre ad inteſtina delatum, eaque ſtumulans, quæ jam debilitata & ſpiritibus ſucciſque deſtituta, reſiſtere & ſeſe contrahere non poſſunt; ac proinde fluit alvus & hoc ideoque lethale.

In ſiniſtro latere diximus deterius eſſe dextro; mucro & ſiniſter ventriculus cordis in promptu afficiuntur in ſiniſtro latere: e contra in dextro commodius coquitur, maturatur & expellitur materia ob calorem hepatis, ut & quod diaphragma altius elevetur.

Quid de anni tempore ætate &c ſit ſentiendum ex ſupra dictis facile intelligi poteſt. Vid. §. 26.

Quis nunc ex *melioribus notis*, blandioribus ſc. Symptomatibus non hauriret bonum prognoſticum, dum ex eis conſtat vires magis eſſe valentes, & facultates & actiones minus depravatas.

Quantum vero ad *tempus durationis* pertinet, malum breve dici poteſt, & ſic, ſi intra quadraginta dies expurgabitur: ſi extenditur extra illos dies, ſolet degenerari in phtyſin, læduntur enim pulmones. Morbi extra 40. diem extenſi medicis chronici id eſt longi nuncupantur.

Tandem *modum eventus*, quæ eſt vel ad ſalutem, vel ad mortem, attingemus: & primo quidem ad ſalutem, quod variis modis fit.

1. Diximus terminari per anacathaſin, viam maxime commodam, fitqne cum tuſſiendo pus in pulmones excipitur & ita expellitur.

2. Vel per urinas.

3. Per alvum.

4. Per abſceſſum: Vid. §. 28. explicatio omnium horum, ſi ulla, medico difficilis; attamen ratio quidem docet, nullis aliis viis, quam circu-

circulatione effici poſſe: quomodo vero materia talis cor tranſire poſſit, abſque interitu, & extremo vitæ die patientis, curioſis relinquimus.

Contigiſſe ſolutionem per ſputum *Bened. Sylvat.* annotavit, *pag.* 154. de quadam patiente quotidie extuſſiente octo libras & ſupra purulentæ materiæ, & eo modo ſanata ſpatio quadraginta dierum.

Per urinas teſtatur *Schenkius fol. mihi* 240. fieri ut & *per alvum* & *abſceſſum*, vide & ego in ſene aliquod annos infeſtato; ſi in urina obſervabatur materia purulenta, melior, ſi vero non, anxius egit vitam.

5. *Per paracentheſin*, vel perforationem, id eſt apertionem, quocunque modo fiat, facile explicatur: per vulnus enim educitur materia: injici poſſunt detergentia & conſolidantia &c. ut in curatione patebit.

Ad mortem vero terminatur, 1. *Suffocatione* dum materia nimus in copia, in thoracis cavitate contenta prohibet extenſionem pulmonis: ita ut dempto etiam diaphragmatis motu & exinde reſpiratione (ſine qua homo ne momento vivere poteſt) ſuffocatur.

2. Dum portio puris nimis craſſi & fætidi ad cor delata, ejus motum ſanguiniſque elaborationem turbat, retardat, motuſque cordis convulſivos excitat; tandem ſanguinem coagulat, ſaltem motui ineptum reddit, cujus motu in corde & è corde prohibito neceſſario æger *per Syncopen* vitæ ultimum terminum accerſit.

Dum à pure pulmones corrupti conſolidationem vix aut potius non admittant; ut ante §. 29. *n.* 2. de phthiſi dictum, ſenſim fætoribus &c. ægri exſtinguuntur.

§. XXXI. Sicque vidimus ut ex dicta cauſa, omnia illa phænomena ſequuntur, cave tamen ne ullum phænomenum neges, licet mea explicatio non ſufficiat, eorum enim veritas non in explicatione, ſed obſervatione conſiſtit, nec ignoratio τῦ διότι tollit τῦ ὅτι.

§. XXXII. Delibatis præmiſſis, quantum ad explicationem empyematis duximus neceſſe, ad curationem properamus, ut penſum abſolvatur.

Curatio rationalis debet omnia auferre enarrata Symptomata, idque non per imitationem exemplum aut analogiam, ſed per indicationem, hoc eſt, certum ſcopum.

Illa vero indicatio hic eſt tollere cauſam omnium dictorum ſymptomatum.

Cauſa

Cauſa eſt in imminente, materia in cavum thoracis fluens aut hærens putrefactionem minans: in conſummato pus in cavo thoracis collectum, quod nemo negabit; id enim ante probatum.

§. XXXIII. In imminentis cura ſcopus ſeu indicatio erit curare, ne ulla materia in cavitatem pectoris fluat, putreſcat aut putrida deferatur.

§. XXXIV. Primum præſtatur, ſi omnis materiæ illic præter naturam fluentis effuſio impediatur, hærenſque jam auferatur, ſive ſit ſanguis ex vulnere ſive pituita &c.

Id autem fieri nequit, niſi impediatur dicta depoſitio: id ergo impedire in ſchola medica revellere vocatur: hoc hic primo indicatur ſeu poſtulatur: hic erit ſcopus; hæc intentio.

Revellere dicimus, ubi materiam ad aliquam partem ruentem illinc deducimus, & aliorſum ducimus, etiam extra corpus: v. gr., dum partem remotam aliquam ita irritamus, ut fluxus, non in locum de quo metus ſit, ut decumbet, ſed in alium potius deponatur.

Inter revulſiones ergo frictiones dolorificæ, ligaturæ cucurbitulæ ſiccæ imo & ſcarificatæ: revellimus etiam dum evacuamus ſeu educimus humores, metum alias de fluxu incutientes: Huc V.S. cucurbitulæ ſcarificatæ, veſicatoria, imo & purgationes &c. pertinent; de quibus prolixius in inſtitutionibus: hanc revulſionem natura ſine dubio medicos docuit: unum hic tantum proferam exemplum ex *Marcello apud Schenk.* ubi pulchre ille: certe non minus admirandum pleuritides quaſdam per urinas aliquando integræ judicatas ac ſolutas; quod nos in olitore quodam obſervavimus, cui ſanguis multus per urinæ vias effluens, illum à ſæva pleuritide, quæ jam miſerum hominem in orci fauces traxerat, liberavit.

Hæc ergo, in imminente empyemate, revulſio inſtituenda: pro ratione morbi, cauſæ morbificæ, ſymptomatum, naturæ, ætatis ægri, cæterarumque circumſtantiarum.

Unum hic addo, maxime notandum in praxi, ſc. requiri ſummam prudentiam, & attentionem, ſi enim æger jam ante, vel dum angina vel pleuritide correptus fuit, plures ſuſtulit evacuationes, revulſiones non adeo celebrandas, ac in aliis.

§. XXXV. Diximus materiæ depoſitionem impediri, cum aliorſum deducatur, & per alias vias evacuatur: ſuper eſt ut videamus, quis ſit ſcopus, ubi materia jam depoſita & hærens, in cavo pectoris, nondum

nondum tamen putrida: v. gr. ſanguis, ex vulnere in ſuperiori pectoris parte, quæritur dico quæ hic indicatio? nulla alia, quam ut putredo impediatur & ea auferatur.

Ut putredo impeditur ſtatim dicemus: primo ut auferatur tractantes. Rogatur ergo quomodo auferenda? per quas vias?

Vias hic ſi conſideremus, facile patet nullas dari patentes, per quas è cavo thoracis evacuari poſſit.

Experientia tamen docuit, ſæpius per ſputum evacuationem fuiſſe inſtitutam, materiæ nempe vel non putridæ vel putridæ, Vid. *Schenkium fol.* 231. *&* 232. De modo quo per poros pulmonum cogitur: actum §. 29. *n.* 1.

Tentandum itaque, ut materia per dictam viam evacuetur: medicamenta quæ id præſtant bechica vocantur.

§. XXXVI. Obeſſe poteſt huic evacuationi materiæ vel craſſities vel tenuitas, ne dicam de viis nimis clauſis.

§. XXXVII. Si materiæ craſſities obeſt; ſcopus erit incidere & attenuare per incidentia & attenuantia, in inſtitutionibus pectoralia calida dicta; (quibus addi poſſunt incidentia à neotericis in uſum medicum inducta) qualia ſunt, rad. angelicæ, ariſt. utriuſque heleni, irios, fol. Capill. V. betonicæ, Card. b. fænic. hyſſop. flor. camom., croci, baccæ laur. ſem. aniſi, fænicul. naſturtii, flor. ſulph. &c. & compoſita ex his & aliis, ut aquæ, Syrupi & pulveres imo & acida ut oximel. ſimpl. & ſcillit. ſpiritus ſulphuris, nitri, tartar. vitriol. ut & dulcificatum, ſal. prunel. &c.

§. XXXVIII. Si vero tenuitas obeſt, quod ex materiæ rejectæ conditione, aliiſque ſignis cognoſcitur ſcopus eſt incraſſare, quod incraſſantia efficiunt; ut rad. liquirit. ſymphyt. fol. malvæ altheæ, violariæ, flor. nymphææ, violar., papaveris rhead. alb., amygd., dactyli, jujub. ſebeſt. paſſulæ maj. &c. ſem. frigid. maj. & ex his compoſita: ſpecies diatragacanth. frig., in ſumma etiam illa, quæ Chimicis terrea craſſa cum ſale volatil., appellantur, ut c. c. pp., raſ. ebor., unicornu, margaretæ, bezoar. or. & occid., oc. c. & pp., & ejus magiſterium.

§. XXXIX. Etiam, à pectoris morbis ſimilibus, v. gr. ſero in ejus cavitatem effuſo, nonnulli liberati ſunt per alvi fluxum, urinas, imo ſudores, & ut ante diximus per abſceſſus.

Per illas vias etiam præparata materia evacuari poteſt, monendo tamen, quod in pectoris morbis per alvum evacuatio non adeo tuta

eſſe ſolet: diarrhæa enim ſuperveniens malum diximus: §. 25. *in fine.*

§. XL. Quod ſi per illas vias non ſuccedat evacuatio & tamen cognoſcitur in pectoris cavo materiam hærere putrefactionem minantem, v. gr. ſanguinem, ex vulnere in ſuperiori pectoris parte, quale vidimus; paracentheſis inſtitui debet maturè de qua in ſeq. §. 49.

Prohibetur optime putredo ablata materia, de cujus remotione jam dictum: verum ubi id tentatur per bechica &c. tempus requiritur; cogitandum ergo, ut interim quantum poſſibile putrefactio prohibeatur; fitque per vulneraria: ut rad. tormentillæ, biſtortæ, galangæ, conſolidæ utriuſque, ariſtolochiæ, ſalſæ, chinæ, liquiritiæ, ligni ſancti; Saſſafras: Herb. alchymillæ, ſaniculi, verbenæ, agrimoniæ, ſolid. ſarac., betonic. pimpinel. card. b. ſerpentar. ſummit. centaurii min. &c. oc. c. mumiæ, tart. vitr. ex quibus comp. ut ℞. rad. ſymphyt. ℥ij. herb. alchymil. pyrolæ, ſaniculę, agrimon. capill. ven. an. Mj. coq. ad ℔ij. in aq. pura adde Syr. de ſymphyt. fern. ℥j. vel decoct. ſalſ. & chinę, vel ℞. oc. c. præp. rabarb. opt. ſem. naſturt. mumię, ſpermat. ceti an. ʒß. miſc. doſis ʒj.

§. XLI. Reſtat tertio circa imminens: ut cura ſit ne materia jam putrida maxime in loco vicino, ad cavum thoracis deferatur.

§. XLII. Deferri poteſt 1. poſt pleuritidem tam veram quam notam ſuppuratam, curare ſi velis, ne id fiat, attende, ut abſceſſu cito ad maturationem deducto ad interiora rumpatur: quod efficitur maxime topicis, imo & apertione in tempore, de quibus topicis cap. de pleuritide & empyemate auctores exhibent formulas fotuum, cataplaſmatum &c. de quibus illos conſule.

2. Poſt catharrhum delatam materiam putridam, in cavum pectoris non memini me vel vidiſſe vel legiſſe.

3. Neque etiam poſt anginam:

4. E pulmonibus putrida non poteſt deferri, niſi ulcere in iis hęrente; non ergo curatur, niſi pulmonum ulcere prius curato: de quo capite de phthiſi auctores & nos pauca §. 29. nota 3.

§. XLIII. Sequitur jam curatio empyematis pręſentis & confirmati.

Scopus ſeu indicatio hic eſt tollere materiam putridam in cavo thoracis hęrentem, omnium dictorum ſymptomatum cauſam.

§. XLIV. Ante ſatis dictum, hic nullas patentes dari vias: quandoque tamen ea contigiſſe per ſputa, urinas &c. §. 29. oſtenſum.

Tentandum ergo an arte id poſſit per tuſſim, de quibus cum prolixe ante actum, nihil addo, confer §.

§. XLV.

§. XLV. Quoad evacuationem per urinas; in illa evacuatione, hic non multum ſpei collocandum, cum rarius ſucceſſus reſpondeat: attamen blandioribus diureticis (præcipue ſi natura eo declinat) tentari poteſt. plur. §. 29.

§. XLVI. Per alvum infidelior eſt cura, ut ante dicitur attamen laxantia in hac ſeu purgantia blandiora conducere poſſunt: ſi ſc. ſecundum craſſitiem & tenuitatem materiæ præſcribantur; ex. gr. polypod, manna, caſſia fiſt., pruna tam dulcia quam acida, ſuccus roſ. pallidar, tartar & ejus cremor & criſtal., tartar vitriol, & quoque dulcif &c & ex his compoſita.

§. XLVII. Per abſceſſus μετάςασι factos, tantum obſervandum, ne claudantur aut conſolidentur, niſi materia bene & in totum translata & exonerata.

§. XLVIII. Sed præter dictos modos, natura oſtendit aliquando locum in latere thoracis, ut ex *Schenckio* annotavimus Vid. §. 28. & nos vidimus non ſemel utrumque vel unum latus extra modum protuberans, per artem apertum; ægrumque hac via reſtitutum.

§. XLIX. Attamen cum protuberantia illa rarior, etiam ea non apparente, arte eligitur locus aptus intra tertiam & quartam coſtam, ab infra ſurſum numerando, & quidem in ſpatio a ſterno ad vertebras tertiam partem retrorſum, propius inferiori coſtæ, ne ſinus ille longitudinalis, quo omnes coſtæ ſunt præditæ, quorum quiſque etiam condit venam arteriam & nervum, tangatur; ut etiam apud varios auctores monetur, ubi & plures haud contemnende cautiones, v. gr. ne pus ſimul & confertim effluat, ſed partitis vicibus emittatur, ne debilitatur aut moriatur æger; quales cautiones ſæpe ſuis in lectionibus Chirurgicis monuit clariſſimus *D. Fred. Ruyſchius* Med. Doctor & Anatomiæ, Chirurgiæ ac Botanices, Amſtelodami Profeſſor.

§. L. Non tamen paracentheſis inſtituitur eodem modo; antiqui uſtionem uſurpavere, ut *Aphoriſmo* 44. *Sect.* 7. videtur, ubi *Suppurati cum uruntur aut ſecantur &c*: ſane uſtione curarunt deſperatos antiqui: ut ex *Hippocate*, *Paulo &c* videre eſt. At accurata ejus methodi deſcriptio & explicatio præcipue *Hippocratior* uſitat temporis injuria periit: *Paulus*, *Mercurialis & alii* nonnulla de iis notant. Audivimus nos aliquando in auditorio chirurgico de hac operatione prolixius prælegentem eruditiſſimum Dominum *Petrum Bernagie*, cui Studia noſtra Medica multum debent.

 Tene-

2. Terebra etiam adhibuere, cujus uſus hodie eſt obſoletus, tamen curioſus ex *Hipp.* lib. de internis affectionibus methodum expetere poſſet, ubi legitur: *intellecto*, *ſc. abſceſſu*, *coſtam tertiam* (verarum ſc., quod Vigierius conſentit: dicens, locus autem ſæpiſſime ſeſe inter tertiam & quartam verarum coſtarum offert.) *ab ultima uſque ad os ſecato*, *deinde cum terebra cava ultra perforato & ſic porro*: ratio quare illa utebantur, videtur quod terebra apertio rotunda facta, melius linteo carpto vel turunda obturaretur; ut *H. Fab. ab aquap.* explicat: addo quod fortaſſe vulnus cum denudatione oſſis factum, non adeo cito curatur, ideoque pectus certius exoneratum fuit: ſed tranſeamus nos ad hodiernam methodum: nempe quod fiat

3. Per inciſionem, quæ fida manu inſtituta ægris raptim non raro auxilium ſuppeditat: illa vero fit Scalpello vel, alio modo facto, inciſorio; loco intra tertiam & quartam coſtam cum cautela §. 48. recitata: at ſi de inciſione & ejus dolore abhorreat æger, præmittitur, illi loco, cauterium potentiale.

§. LI. Ad curam nunc ulterius producendam poſt eductionem alicujus partis materiæ purulentæ e cavo thoracis, per Syringam fiat injectio ut materia ſi nimis viſcida diluatur, temperetur & corrigatur, cum qua injectione, tuſſiente ægro, pus per vulnus effluere ſolet; tales injectiones ex variis componi poſſunt. Ex. Gr.

℞. *Aq. hordei* ℥x.
Mellis Roſar. ℥iß.
M.

Vel

℞. *Aq. hordei.* ℥viiij.
Vini alb. Gall. ℥ij.
Mell. Chelidon. ℥ij.
M.

Vel

℞. *Rad. Conſol. major*
Ariſtol longæ an. ʒß.
Herb. Sanicul. mj.
Flor. Hyper.
Centaurii minor an. mß.
Coq. ex aq. Hord. ad pj. cui

Adde

Adde Mell. apii ℥iß.
Aloes pulv.
Mirrhæ pulv. an. ʒß.
Vini albi ℥ij. *Miſce.*

§. LII. Interim interna medicamenta, quæ pus per ſputum educunt, humoreſque corrigunt & temperant, minime negligenda, decocta vulneraria dicta & bechica, quorum formulas omittimus ne nimis protrahatur diſputatio.

§. LIII. Sed fruſtra medicamenta ægro mederi valentia præſcribuntur; ſi in diæta ſit negligens; illa ergo ad dictas indicationes diſponatur.

De qua prolixius agendum, ni nimis jam fuſa hæc eſſet diſſertatio: pauca ergo hic de diæta.

1. In revulſione materiæ fluentis.

2. In evacuatione materiæ nondum putridæ, ſed putredinem minantis in reſolutione.

3. In jam putridæ fluxus ad interiora inhibitione.

4. In putridæ materiæ, e cavo thoracis evacuatione per ſputum, urinas, alvum, abſceſſus, paracenteſin: Ex gr. ſi aer in revulſionis indicatione, nimis eſſet calidus emendetur; cibus & potus ne nimis ſit calidus & tenuis: ſicque de cæteris non naturalibus, quod facile jam addi poteſt.

In materiæ jam hærentis in cavo pectoris, non tamen putridæ reſolutione, diæta antecedenti ſit contraria, ſc. aër ad calidum magis declinet, ſic & cibus & potus exhibeantur urinas ſudoreſque moventes: exercitia moderata ne intermittentur, &c.

§. LIV. Cætera ex prædictis jam facile colliguntur.

Ordo exegiſſet, ut & de ſymptomatum curatione ſaltem lenitione ageremus, v. gr. ſi ſitis intenſior, ſi diarrhæa &c. verum anguſtia chartæ prohibuit; etiam ſatis patet, quid agendum, modo attendamus ad circumſtantias omnes, ſolentque etiam auctores in iis eſſe prolixiores.

§. LV. Sicque quod de empyemate proponere mens erat, breviter traditum, reſtat jam ut de cura præſervatoria aliquid addam, (facile, enim liberati recidivam patiuntur) conſiſtit dicta cura in eo, ut cauſæ empyematis, de quibus egimus, in anteceſſum, vitentur, ſcilicet morbus prægreſſus, pleuriſis, angina &c. quorum morborum cauſas

cum auctoribus diximus cacochymiam & plethoram, qui iterum inducuntur ab abuſu ſex rerum non naturalium, de quibus ſatis in ſchola medica agitur, & nos paucis egimus: Secundo, ut partes omnes thoracis roborentur: quod à diæta petendum, ſi illa non ſufficiat, adde medicamenta bechica confortantia dicta: laudantur & ſubadſtringentia.

COROLLARIA.

I.

Succum pancreaticum acidum, vel non acidum eſſe, exercitii gratia ab utraque parte defendimus.

II.

Idem de menſtruo ventriculi ſit dictum, quamvis non abhorremus ab eorum ſententia, qui ſubacidum ſtatuunt.

FINIS.